

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Autor: Agnieszka Dziarmaga

Tytuł: „Przywracanie pamięci o żydowskich mieszkańcach i ich losach w wybranych miasteczkach (sztetlach) w województwie świętokrzyskim jako element budowania narracji o polsko-żydowskiej przeszłości we współczesnej Polsce po 1989 r.”

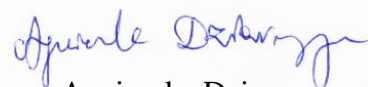
Promotor rozprawy doktorskiej: dr hab. Michał Galas, prof. UJ

Kraków, 3 czerwca 2022 r.

Dysertacja stanowi próbę diagnozy stanu pamięci współczesnych Polaków o dawnych żydowskich sąsiadach – o ich wzajemnych relacjach w wybranych niewielkich miasteczkach Kielecczyny: w Pińczowie, Działoszycach i Chmielniku. Przeprowadzone badania pozwoliły z jednej strony stwierdzić fakt transmisji pamięci, zachodzącej w określonym przedziale czasowym trzech dekad, tj. 1989 -2019, w społeczności lokalnej oraz różnych jej konfiguracji, a z drugiej posłużyły do wyrażenia wniosków i propozycji dla ewentualnej praktyki, celem wsparcia dla współczesnych inicjatyw pamięciowych. Prezentowana rozprawa doktorska podzielona została na cztery części, pogrupowane w rozdziały i podrozdziały. Część pierwsza obejmuje metodologiczne rozważania nad pamięcią i sztetlem i wynikające stąd kwestie teoretyczne. Podrozdziały dotyczące pamięci jako kategorii badawczej prezentują płaszczyzny i wzajemne trajektorie pojęć z zakresu pamięci na tle ewoluowania badań nad pamięcią. Integralną część stanowią dylematy przepracowania trudnej pamięci o Zagładzie. Zasadniczy rozdział w tej części pracy został poświęcony fenomenowi sztetla, w oparciu o badania nad miasteczkiem, nad jego metaforyką w kontraście z realiami historycznymi, żywotnością w literaturze pięknej i wspomnieniowej, analizą przemian od jego początków do rozkwitu, przez schyłek i upadek. Druga część dysertacji przyjęła charakter analizy historycznej, w której została przedstawiona historia

osadnictwa i dynamika życia żydowskiego w Chmielniku, Działoszycach i Pińczowie. W każdym studium przypadku na podstawie źródeł archiwalnych i dostępnych publikacji została odtworzona ekonomia rozwijających się miasteczek ze wskazaniem na ich specyfikę, losy gminy, wątek gospodarczy i materialny zasób, pozycję ekonomiczną i religijną lokalnych Żydów. Omówione dwie części pracy stanowią instrumentalny wstęp do głównego tematu – do części trzeciej i czwartej, podzielonej na szereg podrozdziałów, ilustrujących procesy przywracania pamięci o żydowskich sąsiadach we współczesnych miasteczkach Kielecczyzny. Trzecia część pracy obrazuje swoisty wymiar pamięci, który z jednej strony stanowi zachowana przestrzeń i topografia wpisana w konkretny obszar, a z drugiej pamięć utrwalona w regionalnych i lokalnych mediach. Czwartej części pracy – najobszerniejszej - przyświecało założenie, że transmisja pamięci o Żydach wciąż zachodzi w Pińczowie, Chmielniku i Działoszycach. Zostało zbadane, w oparciu o przeprowadzone wywiady, ankiety, analizę stron internetowych czy obserwację uczestniczącą – jakiego rodzaju przesłanki mają wpływ na pamięć jednostek i grup. Analizowano pamięć świadków, postświadków, pamięć rodzinną oraz różnych grup wiekowych. Ocenie zostały poddane inicjatywy pamięciowe instytucji, samorządów, parafii i jednostek znaczących w środowiskach lokalnych: samorządowców, edukatorów, proboszczów, liderów pamięci.

Niniejszej pracy przyświecał cel uzupełnienia luki w badaniach nad współczesnym stanem pamięci o społeczności żydowskiej na Kielecczyźnie w wybranych miasteczkach oraz wskazanie kierunków działań dla kreatorów polityki pamięci i osób zainteresowanych odkrywaniem dziedzictwa lokalnych Żydów.

Agnieszka Dziarmaga

SUMMARY OF DOCTORAL THESIS

Author: Agnieszka Dziarmaga

Title: Restoring remembrance of Jewish residents and their history in chosen towns (shtetls) in świętokrzyskie voivodeship as a background for a story about the common past of Polish and Jewish people in contemporary Poland, after the year 1989.

Written under the supervision of dr hab. Michał Galas, prof. UJ

Cracow, June 3rd 2022

The dissertation is an attempt to diagnose the state of remembrance of contemporary Poles of their former Jewish neighbours – their mutual relations in chosen small towns in Kielecczyzna region (area of Świętokrzyskie Voivodeship) : Pińczów, Działoszyce and Chmielnik. The research conducted helped in stating the fact of remembrance transmission in local community and its various configurations in designated period of time overlapping three decades – from 1989 – 2019. Moreover, it was used in forming conclusion and proposals for possible practice, in order to support contemporary remembrance initiatives.

The dissertation is dealt into 4 parts, grouped in chapters and subchapters. The first part incorporates methodological considerations on remembrance and shtetl, as well as theoretical aspects resulting from them. The subchapters concerning remembrance as a research category present planes and mutual trajectory of remembrance terms amid evolution of research on memory. Dilemmas concerning reworking the difficult memory about Holocaust are an integral part. The chapter in this part of the dissertation is devoted to the subject of shtetl based on the research on town, its imagery in contrast with historical reality, viability in fiction and recollection literature, analysis of changes from the beginning to efflorescence, towards its decline and collapse. The second part of the dissertation reassembles historical analysis which depicts history of settlement and dynamics of Jewish life in Chmielnik,

Działoszyce and Pińczów. In each case study, on the basis of archival sources and available publications, economics of developing towns is restored, highlighting their character, lot of the parish, economic strand and physical resources, economic and religious position of local Jews. The two parts previously mentioned constitute an instrumental introduction to the main subject – to the third and fourth part, dealt into a couple of subchapters, depicting the process of restoring remembrance of Jewish residents in contemporary towns in Kielecczyzna region. The third part presents an individualistic dimension of remembrance, which, on one hand, is the preserved space and topography of the area, on the other, memory preserved in regional and local media. The fourth part – the most extensive – is based on the assumption that remembrance transmission of Jews is still present in Pińczów, Chmielnik and Działoszyce. On the basis of conducted interviews, surveys, study of websites and participant observation, it is analysed what kind of presumptions influence remembrance of an individual or a group. Remembrance of witnesses, post witnesses, families and various groups is analysed. Mnemonic initiatives of institutions, local governments, parishes and other units significant in the local environment: members of the local government, educators, rectors and memory leaders is evaluated.

The dissertation aims at complementing a gap in research on contemporary state of remembrance of Jewish community in the region of Kielecczyzna in selected towns, as well as at indicating directions for creators of memory politics and people interested in discovering heritage of local Jews.

Agnieszka Dziarmaga